

کانون‌های تفکر و نقش آن در تصمیم‌گیری مدیران

علی اصغر پورمعصوم^۱

(تاریخ دریافت ۸۷/۱۱/۱ - تاریخ تصویب ۸۸/۲/۱۶)

چکیده

تصمیم‌گیری صحیح، اساس موفقیت مدیران و گروه‌ها و سازمان‌ها است. برای اتخاذ تصمیم منطقی که منجر به افزایش کارایی، اثربخشی و بهره‌وری سازمانی گردد؛ باید فرآیند تصمیم‌سازی جامعی که مشارکت سازمانی را نیز برانگیزد، طراحی و به اجر گذاشته شود. کانون‌های تفکر یا اتاق فکر نخبگان از جمله مراکز مهمی هستند که اخیراً در کشور ما مطرح شده و در زمینه تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری، می‌توانند بسیار مفید باشند.

کانون تفکر نوعی سازمان ویژه برای تفکر و پژوهش در زمینه سیاست‌سازی و تصمیم‌سازی است که بر اصل جمع‌اندیشی یا ایده‌پردازی جمعی استوار است. کانون‌های تفکر با انجام مطالعات بین‌رشته‌ای و با به کارگیری کارشناسان متعدد، خوراک فکری لازم را در حوزه‌های مختلف برای مدیران و سیاستگذاران جامعه تأمین می‌کنند. همچنین با توجه به اینکه یکی از مهمترین وظایف مدیران تصمیم‌گیری می‌باشد، کانون‌های تفکر در فرآیند تصمیم‌گیری به مدیران و بویژه مدیران ارشد سازمان‌ها کمک فراوانی می‌کنند. در این مقاله به بررسی ابعاد مختلف این مراکز و نقش آن‌ها در تصمیم‌گیری مدیران پرداخته خواهد شد.

واژگان کلیدی: کانون تفکر، اتاق فکر، تصمیم‌سازی، تصمیم‌گیری، نخبگان.

مقدمه

تصمیماتی که در یک سیستم اتخاذ می‌شود، مبنای اقدامات و عملیات اجرایی قرار می‌گیرد. در واقع هر کنشی، مبتنی بر یک تصمیم است. از این رو کیفیت و اعتبار مدیریت یک سیستم به کیفیت تصمیماتی بستگی دارد که در آن مجموعه اتخاذ می‌شود. در یک سیستم کارآمد آنچه که در بادی امر مسأله^۱ تلقی شود، عنصری برای جهش به سوی اهداف سازمانی تلقی می‌شود و از رهگذر مدیریت مناسب، چالش به فرصت^۲ تبدیل می‌شود. چنین وضعیتی زمانی حاصل می‌شود که تصمیم‌گیری در فرآیندی بر اساس انسجام نخبگان و مبتنی بر داده‌های عینی انجام شود.

اصطلاح کانون تفکر^۳ که اخیراً در کشور ما نیز مطرح شده، به مرکزی اطلاق می‌شود که در آن فرآیند تعامل افکار نخبگان به صورتی روشمند صورت می‌گیرد و نتیجه آن در قالب سیاست‌های مشخص و واضح به مدیران ارشد، ارائه می‌شود. بدین ترتیب کارویژه کانون تفکر را می‌توان تصمیم‌سازی^۴ برای اتخاذ تصمیمات کلان دانست. کانون تفکر دقیقاً معادل مرکز پژوهشی نیست و اعضای آن نیز الزاماً پژوهشگر نیستند، بلکه نظریه‌پردازان و تحلیل‌گرانی هستند که با تسلط بر تئوری‌ها از تجربه و دانش خود برای گشودن گره‌های مدیریتی در موضوعات مختلف مورد نیاز کشور، ارائه طریق می‌کنند.

امروزه در ادبیات توسعه، نه تنها انتخاب مشاور بلکه در سطحی عالی‌تر اخذ نوعی نظام ایده-پردازی و اندیشه‌ورزی در تمام سطوح مدیریتی، امری پذیرفته شده است. اهمیت این بحث در سطح مدیران عالی افزون‌تر است؛ چرا که مدیران عالی در جایگاه یک استراتژیست باید آینده دور را نیز ببینند تا بتوانند به اهداف غایی جامعه، جامه عمل بپوشانند.

گذشته از دیدگاه‌های جدید، در فرهنگ غنی اسلامی نیز زمینه‌های امعان نظر جدی به مسأله مشاوره و بهره‌گیری از اندیشه‌ها وجود دارد. حضرت علی(ع) خطاب به مالک اشتر می‌فرماید: « هر چه بیشتر با دانشمندان و فرزنانگان همنشینی و همدمی کن تا موجبات سامان‌یابی کشور فراهم

۱ - problem

۲ - opportunity

۳ - Think Tank

۴ - Decision-making

آید» (نهج البلاغه، نامه ۵۳).

سفارش حضرت به همنشینی با علماء و حکما به خاطر افزودن دامنه علم و حکمت شخص است تا در مواقع حساس تصمیم‌گیری از اطلاعات و وسعت دانش بیشتر برخوردار باشد و این کلام در واقع تأکید بر ضرورت ارتباط دائمی یک مدیر اجرایی با مراکز علم و دانش و فن می‌باشد. ایشان همچنین می‌فرمایند: «برخی اندیشه‌ها را به بعضی دیگر بزنید که از آن اندیشه‌های درست پدید می‌آید» (همان). تأمل در روایات فوق و تاریخ زندگی پیشوایان اسلام به ویژه امام صادق (ع) مبین جایگاه درخور مشورت و تضارب آراء در مکتب اسلام است. در این مختصر تلاش می‌شود تا با تبیین مفاهیم، ویژگی‌ها و وظایف کانون‌های تفکر در مورد ضرورت تشکیل و جهت‌گیری‌های کلان آن در مدیریت کلان کشور بررسی موجزی ارائه شود.

تعریف و مفاهیم اولیه

اتاق فکر یا کانون تفکر معادلی است که برای اصطلاح «Think Thank» ابداع شده، هر چند از عباراتی چون مخزن فکر یا مخزن اندیشه و مرکز مطالعات استراتژیک و اندیشگاه نیز بهره گرفته شده است. ولی با توجه به کارکرد این اصطلاح، اتاق فکر یا کانون تفکر مناسب‌تر به نظر می‌رسد. در حالت کلی می‌توان عبارات زیر را معادل یا مرتبط با عبارت کانون تفکر گرفت: اتاق فکر، برنامه‌ریزی و مدیریت، اندیشکده، اندیشگاه، نهاد مولد اندیشه، کارخانه فکر، کارخانه مغز، کارخانه ایده، جعبه‌های مغز، شرکت‌های ایده‌پرداز، تاجران ایده، بانک‌های مغز، بدنه‌های دانش، مخزن اندیشه، کلوپ فکر، جمع‌اندیشی، ایده‌پردازی جمعی، تصمیم‌سازی، آینده‌سازی و آینده‌نگاری، چشم‌انداز، برنامه‌ریزی استراتژیک، خط‌مشی و سیاستگذاری، بهره‌وری، مدیریت کیفیت.

کانون تفکر، مؤسسه یا سازمانی است که ایده‌ها یا مشاوره‌هایی را بر اساس کنش جمعی و سلسله مراتبی در مورد مسایل سیاسی، تجاری، اجتماعی و نظامی و غیره ارائه می‌کند. به عبارت دیگر، سازمان‌هایی که نظریه‌پردازان و اندیشمندان را به خدمت می‌گیرد تا برای مسائل کلان، تحلیل‌ها و دستورالعمل‌هایی برای سیاست‌گذاری فراهم نماید. کانون‌های تفکر مرکز مطالعاتی، پژوهشی و فکر‌سازی استراتژیستی هستند که با تأملات بنیادین، پژوهش‌های کاربردی انجام می‌دهند و برای مراکز دانشگاهی و پژوهشگاهی، اندیشه و ایده و دانش تولید کرده و آن را برای سیاستمداران و مدیران اجرایی کشور عملیاتی می‌سازند. کانون تفکر با درگیر شدن در

موضوعات و چالش‌هایی که فراتر از حد توانایی‌های افراد یا گروه‌های متخصصین متوسط می‌باشد، نقش خود را به خوبی نشان می‌دهد. مطالعه دراز مدت و عمیق، شیوه کاری کانون‌های تفکر می‌باشد.

در دنیا کانون‌های تفکر گسترش خوبی داشته‌اند، البته به اسامی مختلفی که جنس آن‌ها همان کانون تفکر می‌باشد. اسامی مختلفی مانند مؤسسه، بنیاد، کلوب فکر، مرکز سیاست‌گذاری و دیگر اسم‌ها که با مراجعه به فرآیند فعالیت‌های آنان می‌توان دریافت که در قالب کانون‌های تفکر عمل می‌کنند. اعضای کانون تفکر را می‌توان به دو دسته نخبگان فکری و نخبگان ابزاری تقسیم کرد. نخبگان نظری آن دسته افرادی هستند که سابقه فعالیت علمی و دانشگاهی دارند یا به عبارت دیگر علم و تئوری موضوع را می‌دانند و اندیشه بشری را به صورت نظری درک کرده‌اند و از مفاهیم میان‌رشته‌ای نیز اطلاع لازم را دارند. گروه دوم یا نخبگان ابزاری افرادی هستند که در گذشته سابقه فعالیت در عرصه‌های مختلف را داشته‌اند و از تجربیات کافی برای اندیشه‌ورزی برخوردار هستند.

کانون‌های تفکر بزرگ معمولاً تحت سرپرستی یک رئیس یا مدیر اجرایی ارشد هدایت می‌شوند که مسئول مدیریت روزانه می‌باشد و اموری مانند مدیریت پروژه‌ها، اعمال دستورالعمل‌های سازمان و انتصاب کارکنان جدید را بر عهده دارد. این فرد در برابر هیئت امنا یا هیئت مدیره پاسخگو می‌باشد و البته توسط گروهی از معاونین یا مدیران پژوهشی دستیاری می‌شود. هیئت مدیره معمولاً از چهره‌های شاخص بخش‌های مختلف کشور و در برخی حالات افرادی از سایر کانون‌ها تفکر تشکیل شده است. بیشتر کانون‌های تفکر دارای یک هیئت مشاوره نیز می‌باشند.

تاریخچه کانون‌های تفکر

اساساً اصطلاح کانون تفکر اشاره به سازمان‌هایی داشت که مشاوره‌های نظامی ارائه می‌کردند و البته تا دهه ۷۰ میلادی تعداد آنان زیاد نبود. اما از سال ۱۹۷۰ به بعد ناگهان به صورت انفجاری تعداد آنان رو به افزایش گذاشت به صورتی که تعداد زیادی از کانون‌های تفکر پدید آمد که در همه زمینه‌ها به ابراز نظر می‌پرداختند.

می‌توان گفت که معروف‌ترین کانون تفکر دنیا شرکت رند^۱ است که تاریخچه آن به زمان جنگ جهانی دوم بازمی‌گردد. مؤسس اصلی این شرکت، ژنرال نیروی هوایی امریکا، اچ. آرنولد بود که با دستگیری برخی از دانشمندان شاغل در ام-آی-تی^۲ و شرکت‌های هواپیمایی، کانون تفکر رند را پی‌ریزی کرد. در حال حاضر نیز این شرکت در زمینه‌های پژوهشی مختلفی فعالیت دارد که برخی از آنها عبارتند از:

- عدالت مدنی
- آموزش
- روابط خارجی
- امنیت ملی امریکا
- ایمنی عمومی
- علوم و تکنولوژی
- بهداشت و تندرستی

در دهه‌های اخیر کانون‌های تفکر اهمیت و تأثیر بیشتری یافته‌اند. به عبارت دیگر اتاق‌های فکر به مثابه تجسم مدیریت اندیشه‌گرا و علم‌مدار به خوبی در ساختار کشورهای توسعه‌یافته نهادینه شده است. تجربه ایجاد کانون‌های تفکر در ایران، تجربه نوینی است و هنوز چارچوب علمی درستی نیافته است. معدود مراکز مطالعاتی موجود نیز به سختی در چارچوب متداول کانون‌های تفکر می‌گنجد و دستاوردها و خروجی‌های آنها، تنها شامل انتشار کتب و مقالات می‌باشد و تاکنون گزارشی از دستاورد علمی این مراکز در حل مسائل مهم کشوری داده نشده و سیاست مشخصی نیز برای فعالیت این کانون‌ها در سطح وزارتخانه‌های مسئول تدوین نگردیده است.

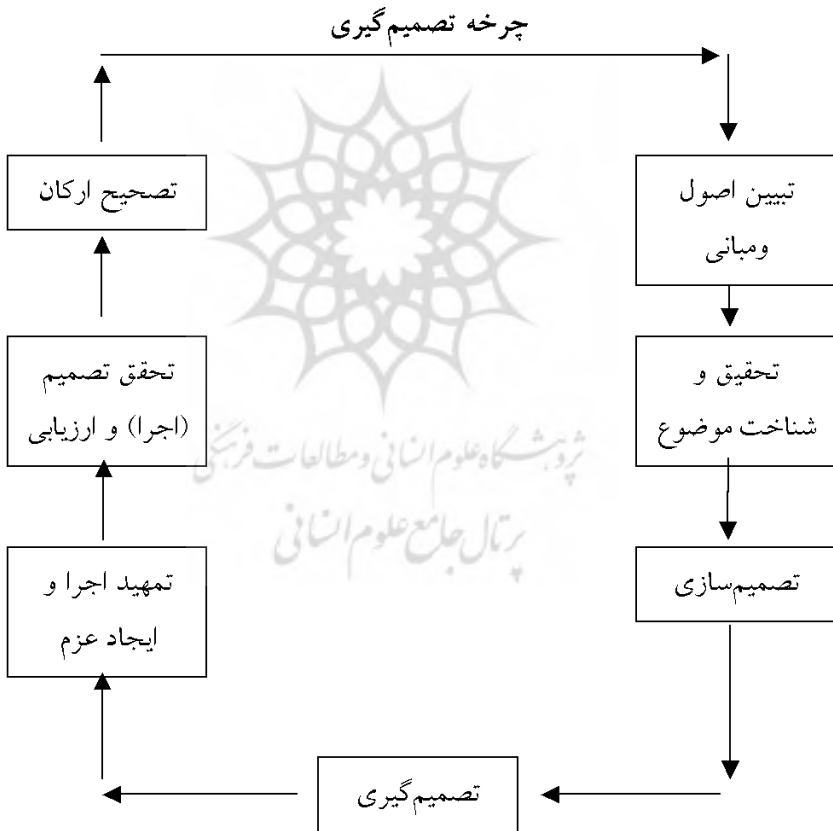
تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی

واژه تصمیم‌گیری در ادبیات و فرهنگ ما بیشتر بر اراده فردی دلالت دارد و در آن روح جمعی با استدلال منطقی انعکاس چندانی ندارد. به تعبیر دیگر در «گرفتن» آنی و دفعی بودن مطرح است و طول زمان در آن مطرح نیست. ولی اولین مفهومی که از واژه «ساختن» به ذهن شنونده

۱ - RAND

۲ - M.I.T

تجسم می‌یابد ماهیت آن چیزی است که می‌خواهد ساخته شود. نقشه ساختن، مهم است و تمام مراحل و کلیه عوامل شرکت‌کننده در عمل ساختن را نشان می‌دهد. مهمترین نکته این است که «تصمیم‌گیری»، سیستم‌پذیر نیست ولی «تصمیم‌سازی» سیستم‌پذیر است و می‌تواند کلیه مشخصات سیستم را به خود اختصاص دهد. البته نوع شخصیت افراد و یا منافعی که در یک تصمیم وجود دارد بطور یقین روی تصمیم‌ها اثر می‌گذارد. فضای تصمیم‌گیری فضایی نیمه‌روشن است به طوری که چشم تصمیم‌گیرنده همه عوامل موجود در محیط را به روشنی نمی‌بیند ولی فضای تصمیم‌سازی، فضایی روشن و شفاف است و عاری از گرد و غبارهای مختلف از قبیل عجله، فشار، جهل و ... می‌باشد (حکیمی‌پور، ۱۳۷۶: ۵۲-۴۲).

چنانچه از نمودار فوق مشخص است یک فرآیند تصمیم‌گیری حکیمانه شامل هفت مرحله است

که تصمیم‌سازی یکی از مراحل آن می‌باشد. تولید و استخراج گزینه‌های متعدد (راه‌حل‌ها)، انتخاب چند گزینه در انطباق با اصول و مبانی و مصالح و منافع ذی‌نفعان و مخاطبان اصلی و زمینه‌سازی و نظرسنجی مقدماتی برای بررسی میزان آمادگی اجتماعی، از اهم اقداماتی است که برای تصمیم‌سازی و فراهم کردن زمینه انتخاب برای تصمیم‌گیرنده صورت می‌پذیرد (باقریان، ۱۳۸۰: ۲۰-۱۸).

در نهاد فکر، انسان هم می‌اندیشد، هم اندیشه‌سازی می‌کند و هم درباره اندیشه و اندیشیدن می‌پرسد و تصمیم می‌گیرد. فکر با حیرت شروع می‌شود و با پرسشی منطقی شکل می‌گیرد و سپس با مفهوم‌سازی، ساختارش قابل فهم می‌شود. فکر پویایی روشمند و بی‌پایان است و در اثر تعامل ذهن و مغز پدیدار می‌شود و فلسفه راهی عقلانی و استدلالی برای ورود به عرصه فکر است. فلسفه فکر، سفری از سطح به عمق است. در فکر سه پرسش بنیادین وجود دارد: چه کسی فکر می‌کند؟ چگونه فکر می‌کند؟ تا چه اندازه فکر می‌کند؟

نوآوری و شکوفایی نیازمند پدیده فکر و اندیشیدن است و پدیده فکر همواره در حال تحول و تکامل است. مدیران سازمان نیز اگر پیش از تصمیم‌گیری گزینه‌های خود را از فرآیند تصمیم‌سازی انتخاب کنند، تصمیمات اتخاذ شده از شاخص‌هایی چون: قاطعانه بودن، متعهدانه بودن، عادلانه بودن و اصولی بودن برخوردار خواهند بود. چرا که گزینه‌های تعیین شده از فرآیند تصمیم‌سازی، دارای شاخص‌هایی مانند مطالعه و تحقیق، ابتکار و خلاقیت، مشارکت همگانی، علت و معلولی می‌باشد.

ویژگی‌های کانون‌های تفکر

کانون‌های تفکر چهار ویژگی عمده دارند که آنها را از سایر سازمان‌های پژوهشی متمایز می‌سازند:

۱- جمع‌اندیشی

افزایش حجم اطلاعات، گسترش روابط بین‌المللی و افزایش عوامل تأثیرگذار در مدیریت جمع-اندیشی را محرز کرده است. کانون تفکر الگوی سازمانی جمع‌اندیشی است که در پرتو ضرورت اجماع نخبگان در فرآیند تصمیم‌گیری‌های کلان حاصل شده است. بدین ترتیب کانون تفکر می‌کوشد تا با سازماندهی منطقی و سلسله‌مراتبی اندیشه‌ها در سطوح مختلف و از پایین به بالا، تمام ایده‌ها را پس از طی فرآیند پردازش برای حل مسائل بزرگ به کار گیرد.

۲- تولید فرآورده‌های فکری و انتقال به مخاطب

یکی از وظایف قانون‌های تفکر، تولید و خلق ایده‌های جدید، صورت‌بندی و مستندسازی آنهاست. ساختار و نوع فعالیت قانون‌های تفکر به گونه‌ای است که امکان تضارب آرای مختلف که معطوف به حل مسائل هستند را ایجاد می‌کند. اما اگر ایده‌ها و آرای بدست آمده منقح نشود و به گونه‌ای مفید و جذاب برای مخاطبان ارائه نشود، این قانون‌ها به اهداف خود نخواهند رسید.

۳- معطوف بودن کوشش‌ها به مسائل روز

روح حاکم بر فعالیت قانون‌های تفکر و آنچه که در بطن تمام فعالیت‌هایی که در قانون‌های تفکر صورت می‌گیرد، حاکم است باید معطوف به تصمیم‌سازی و استراتژی‌پردازی بر روی مسایل روز جامعه باشد؛ مسائلی که اگر به آنها پرداخته نشود، مشکلاتی برای حال و آینده کشور به جای می‌گذارد.

۴- درگیر نشدن در مسائل اجرایی و تشریفات رسمی سیاست‌گزاری

قانون‌های تفکر، سیاست‌ساز و غالباً نهادهایی پیشنهاد دهنده هستند و درگیر مسائل تشریفاتی و حقوقی و سیاست‌گزاری نیستند. همچنین این قانون‌ها نباید درگیر مسائل اجرایی و یا تصمیم‌های روزمره دستگاه‌ها شوند.

وظایف قانون‌های تفکر

۱. شناسایی، توصیف و صورت‌بندی دقیق مشکلات و ارزیابی مسائل مورد نظر جاری و مسائل آتی؛
۲. تبدیل ایده‌های کلی و شکل‌نگرفته و پیشنهادهای خام به سیاست‌ها و برنامه‌های دقیق و قابل اجرا؛
۳. ایفای نقش به منزله یک مرجع مستقل در بحث‌های مربوط به سیاست‌گزاری و ارزیابی نقادانه سیاست‌ها؛
۴. فراهم آوردن زمینه برای مبادله سازنده اطلاعات و نظرات میان نخبگان مشارکت‌کننده؛
۵. شناسایی و تربیت نیروهای صاحب نظر در قلمرو تحقیقات مربوط به سیاست‌گزاری؛
۶. معرفی و عرضه نیروی کار ماهر به دولت مردان و سیاست‌گزاران؛
۷. توضیح و تفسیر سیاست‌ها برای رسانه‌ها و افکار عمومی؛

۸. انجام مطالعات تطبیقی و مرور تجربه کشورهای توسعه‌یافته و یافتن نقاط قوت و ضعف سیاست‌های آنها؛
۹. بومی‌سازی سیاست‌ها و الگودهی اندیشه بدست آمده از ترازبایی‌ها و مطالعات تطبیقی؛
۱۰. مطالعات آینده‌شناسی و آینده‌نگاری^۱: چرا که بدون داشتن تصاویری از آینده و ارائه آن، نمی‌توان سایر وظایف کانون‌های تفکر را در نظر گرفت.

تهدیدهای کانون تفکر

کانون تفکر باید مستقل باشد تا بتواند خلاقیت فکری را به نظریات کلان یا راه حل‌های اثربخشی تبدیل کند، لذا مهمترین آفتی که می‌تواند کانون تفکر را از جایگاه خود دور سازد، از دست دادن استقلال آن است.

همچنین ممکن است کانون‌های تفکر به ابزارهای تبلیغی تبدیل شوند که تحقیقات علمی را در خدمت تبلیغات سیاسی ایجادکنندگان خود قرار دهند یا به عنوان نوعی لابی در خدمت شکل‌دهی افکار عمومی به نفع افراد و سازمان‌های ذی‌نفع در آیند.

در واقع دغدغه‌های تشکیل کانون‌های تفکر به همان میزان حائز اهمیت است که بر ضرورت آن تأکید می‌شود. اگر خشت اول شکل‌گیری این اتاق‌ها کج گذاشته شود در آینده دیوار کج آن بر سر مردم خراب خواهد شد. یکی دیگر از تهدیداتی که در مورد کانون‌های تفکر و اعضای آن وجود دارد، گسستگی و تشتت نخبگان جامعه می‌باشد. در صورتی که این نخبگان و الگودهندگان اجتماعی باهم متحد باشند، تصمیماتی که نتیجه کار آن‌ها است مورد قبول عامه مردم خواهد بود ولی در غیر این صورت اختلاف و در نهایت واگرایی اجتماعی پدید خواهد آمد. البته این به معنی یکسان بودن نظرات و سلیقه‌ها نمی‌باشد. چرا که به عقیده صاحب‌نظران و بویژه تعامل‌گرایان در حوزه علوم رفتاری، میزان مناسبی از تعارض و اختلاف نظر برای عملکرد کارآمد در هر گروه و سازمانی ضرورت دارد. زیرا گروه هم‌نوا، همکاری‌کننده و آرام در معرض ایستایی، بی‌احساسی و عدم حساسیت به ضرورت تغییر و نوآوری قرار دارد (رضائیان، ۱۳۸۲: ۹).

در دیدگاه‌های امام خمینی (ره) نیز توجه به وحدت نخبگان وجود دارد: «اگر در صنف ما

اختلاف پیدا شود این اختلاف به بازار هم کشیده می‌شود، به خیابان هم کشیده می‌شود، برای اینکه شما هادی مردم هستید، مردم توجه دارند...» (صحیفه نور، ج ۱۸: ۱۳۸).

ضرورت تشکیل اتاق فکر در ایران

کشورهای در حال توسعه همواره با یک چالش عمده در سطح مدیران روبرو هستند. این چالش عمدتاً به دلیل لزوم تسریع در عبور از دوران گذار پدید می‌آید و عامل اصلی آن گذشته از فقر و فقد داده‌های صحیح برای تصمیم‌گیری، نبود نظام جامع تحلیل داده‌ها و ایده‌پردازی است. در این کشورها غالباً وجود اطلاعات ناقص، نادرست یا پردازش نشده دولتمردان و سیاست‌گزاران را دچار آفتی می‌سازد که نتیجه آن به «اشتباه در تصمیم‌گیری» می‌انجامد.

در دنیای امروز، فرآیند تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری در سطوح مختلف به سازماندهی ویژه‌ای نیاز دارد. تحولات سریع جهانی و ابعاد روز افزون توسعه از عواملی هستند که ضرورت تدوین سریع سیاست‌ها و الگوهای تصمیم‌گیری را به ویژه در کشورهای در حال توسعه مشخص می‌کنند. امری که بدون استفاده وسیع از ایده‌های نو و مستندسازی و جمع‌بندی تجارب و نظرات خبرگان و افراد خلاق میسر نیست.

می‌توان گفت کانون‌های تفکر تا حدی جایگاه محکمی در ساختار مدیریتی کشورهای پیشرفته پیدا کرده‌اند که مدیران این کشورها اجازه ندارند تصمیمات کلان خود را بدون اتکا بر یک کانون معتبر تفکر بگیرند. سیاست‌گذاری به زبان ساده از سه بخش شناسایی وضع موجود، شناسایی آینده‌های ممکن و مطلوب و در نهایت مشخص کردن راه‌ها و رسیدن از وضع موجود به آینده ممکن و مطلوب تشکیل شده است. بنابراین تعریف، مشخص می‌شود که سیاست‌گذاری امری پیچیده و حساس است.

کانون تفکر، نوعی سازمان ویژه برای تفکر و پژوهش در زمینه سیاست‌سازی و تصمیم‌سازی است که بر اصل جمع‌اندیشی و ایده‌پردازی جمعی استوار است. کانون‌های تفکر با انجام مطالعات میان رشته‌ای و با به کارگیری کارشناسان متعدد، خوراک فکری لازم را در حوزه‌های مختلف برای مدیران و سیاست‌گزاران جامعه تأمین می‌کنند. به عبارت دیگر در این کانون‌ها اندیشمندانی در تلاشند تا تحلیل‌ها یا توصیه‌هایی از جنس سیاست‌های اجرایی برای مراکز تصمیم‌گیری تهیه کنند. همچنین برای احیای منطق اندیشیدن نیز باید مدارس و دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها را جدی‌تر گرفت.

از آنجا که مدیران ارشد به دلیل حجم زیاد کار و لزوم شرکت در جلسات متعدد و بحث با افراد مختلف و پیگیری برنامه‌ها، فرصت فکر کردن و ایجاد طرح و برنامه را ندارند و نمی‌توانند تصمیمات کلان را با مطالعه بگیرند، وجود مجموعه‌ای به عنوان اتاق فکر ضرورت می‌یابد.

در واقع وجود کانون‌های تفکر برای گسترش تفکر راهبردی و ایجاد زمینه تجزیه و تحلیل، ایده پردازی و ارائه داده کارشناسی برای تسهیل تصمیم‌گیری‌های اجرایی در مراکز مختلف ضروری می‌باشد. در ایران، تاکنون چند کانون تفکر به صورت مؤسسات تحقیقاتی پدید آمده است؛ اما فقر شدید در این زمینه به حدی است که به هیچ وجه نیاز مراکز تصمیم‌گیری را برطرف نمی‌سازد. از سوی دیگر در حال حاضر مدیریت کلان کشور برای فائق آمدن بر انبوه مشکلات فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و برای تحقق اهداف سند چشم‌انداز بیست ساله کشور به صورتی خاص نیازمند جلب همکاری و ساماندهی نخبگان و فرهیختگان ایرانی در داخل و خارج کشور و با تمام گرایش‌های فکری است. از این رو، سرمایه‌گذاری خردمندان‌ای برای ایجاد کانون‌های تفکر ضرورت دارد تا تمامی سرمایه‌اندیشه و تجربه همه اندیشمندان ایرانی در خدمت منافع ملی ایران اسلامی از قرار گیرد.

ضروری است برنامه‌ریزان کشور با توجه به پتانسیل قابل توجه کشور در زمینه نخبگان فکری، ضمن حذف مشکلات منجر به پدیده مهاجرت مغزها، با مهیا کردن بسترهای لازم برای ایفای نقش ملی نخبگان، گام‌های جدی در مهاجرت معکوس نخبگان ایرانی بردارند. تأسیس مراکز پژوهشی تخصصی و کانون‌های تفکر و بکارگیری نخبگان در این مراکز از جمله راهکارهای عملی برای این مهم و مآلاً بهره‌گیری از دانایی و توانایی ایشان در عدالت‌گستری است.

ایران اسلامی زمانی می‌تواند در نیل به آرمان‌های بلند انسانی خویش در سراسر گیتی قرین توفیق باشد که تمام اندیشه‌گرانی را که دل در گرو سربلندی ملت عزیز ایران و بهروزی بشریت دارند، در راه این اهداف مقدس بسیج کند.

جمع‌بندی

تصمیم‌گیری صحیح و منطبق با اهداف سازمانی، نقش اصلی را در کارآیی و اثربخشی سازمان دارد. در هر مجموعه سازمانی اعم از یک گروه، شرکت، وزارتخانه و یا مراکز مختلف در هر روز تصمیمات زیادی برای ادامه حیات آن مجموعه اتخاذ می‌شود. کیفیت اداره هر مجموعه و چگونگی عملکرد آن، بستگی به کیفیت و پیامد تصمیماتی دارد که در آن مجموعه اتخاذ

می‌شود. لذا یکی از عوامل مهم در تعیین کیفیت تصمیمات، نظام تصمیم‌گیری در مجموعه است.

در تصمیم‌گیری یک مدیر باید سه عامل وقت، دانش و بینش را در نظر گرفت. هر سه عامل در یک فرد محدود است و نمی‌تواند از کیفیت لازم برخوردار باشد. بدین رو، طراحی فرآیند تصمیم‌سازی در یک سازمان ضروری است. هم از دیدگاه قانونی و هم عرف ماهیت کاری، مدیریت هر سازمان مسئولیت اتخاذ تصمیم‌های نهایی را دارد. مدیر با بررسی کلیه جوانب و با پردازش و تجزیه و تحلیل اطلاعات و استنتاج منطقی و مناسب از اطلاعات، تصمیم‌های لازم را اتخاذ می‌کند، اما با در نظر گرفتن سه عامل فوق و لزوم برخورداری این سه عامل از کیفیت کافی، فرآیند تصمیم‌سازی ضروری به نظر می‌رسد.

مدیران با رعایت فرآیند تصمیم‌سازی در تصمیم‌گیری خود، به مسائل بصورت صفر و یکی نگاه نخواهند کرد. حال باید توجه کرد که کانون‌های تفکر می‌توانند متولی خوبی برای طراحی و اجرای فرآیند تصمیم‌سازی در سازمان باشد. البته باید توجه کرد که کانون‌های تفکر در صورتی می‌توانند این کار را به خوبی انجام دهند که اولاً از برنامه‌های سازمان کاملاً مطلع باشند و ثانیاً به اطلاعات سازمانی دسترسی داشته باشند.

بدین ترتیب این کانون‌ها، پس از بحث‌های کارشناسی که با کلیه بخش‌های مرتبط انجام می‌دهند، باید بهترین گزینه‌های تصمیم‌گیری را انتخاب و به مدیران ارشد سازمان جهت تصمیم‌گیری نهایی ارائه نمایند.

منابع

- ابدیانی، سید یونس (۱۳۸۳)، **تئوری اتاق فکر منطق بنیادین فکر**، انتشارات نقش جهان.
- باقریان، محمد (۱۳۸۰)، **تصمیم‌گیری حکیمانه**، انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی.
- پایا، علی (۱۳۸۳)، **نهادهای مولد اندیشه، موتور حرکتی برای رشد در قرن بیست و یکم**، دفتر برنامه‌ریزی و مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم.
- حکیمی‌پور، ابوالقاسم (۱۳۷۶)، **تصمیم‌گیری در مدیریت**، مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی.
- رضائیان، علی (۱۳۸۲)، **مدیریت تعارض و مذاکره**، انتشارات سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- زلفی گل، محمد علی (۱۳۸۳)، «مهاجرت زن‌ها»، کرسی نیوز، فصلنامه سیاست علمی و پژوهشی **رهیافت**، شماره ۳۳، پاییز ۸۳.
- زلفی گل، محمد علی (۱۳۸۵)، **نقش کانون‌های تفکر در آینده‌نگری**، پایگاه اطلاع‌رسانی آینده‌نگری ایران، گروه سیاست علم و تکنولوژی، پاییز سال ۱۳۸۵.
- ناصر، منوچهر (۱۳۷۱)، **تصمیم‌گیری ابتکاری**، دانش مدیریت، شماره ۱۷، تابستان ۷۱.
- RAND Corporation, www.rand.org
- www.iranayandehnegari.org
- www.Iraneconomist.com